कल्पः। एवमुत्तरेण मन्त्रेण सारस्वतस्योत्तमेनैन्द्रस्येति। सम्पातेनाभिषिञ्चतीत्यनुवर्त्तते। पाठस्तु, "देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे। अश्विनोर्बाहुभ्याम्। पूष्णो हस्ताभ्याम्। सरस्वत्यै भैषज्येन [२]। वीर्य्यायान्नाद्यायाभिषिञ्चामि" इति। पूर्व्वत्र-द्व्याख्येयम्॥

कल्पः। कोऽसि कतमोऽसीति पाणिं सम्मृश्येति। पाठस्तु, "कोऽसि कतमोऽसि। कस्मै त्वा काय त्वा" इति। हे यजमान त्वं कोऽसि प्रजापतिरूपोऽसि, अत एव कतमोऽसि अविज्ञात-विशेषोऽसि, नहि प्रजापतिरीदृश इति केनचिदपि निर्धारयितुं शक्यते। तस्य सर्व्वात्मकत्वेन विशेषस्य दुर्निरूपत्वात्। अतः कस्मै अविज्ञेयस्वरूपसिद्ध्यर्थं त्वां स्पृशामि। काय प्रजापतिरूपसिद्ध्यर्थं त्वां स्पृशामि। अनेन मन्त्रेण यजमानस्य पाणिद्वयमभिसंस्पृशेत्॥

कल्पः। अत्र राजसूयवन्मङ्गल्यनाम्ना आह्वयेति। राज-सूयेत्येवमुक्तं मङ्गल्यनाम्नो राजाह्वयति। "सुश्लोकां३ इति सङ्गृ-हीतारम्। सुमङ्गलां३ इति भागदुघम्। सत्यराजा३निति क्षत्तारम्" इति। शोभनः श्लोकः कीर्त्तिर्यस्यासौ सुश्लोकः। आह्वानार्था सानुनासिका श्रुतिः। सुष्ठु मङ्गलाचरणं यस्यासौ सुमङ्गलः। सत्येन स्वामिव्यापारेण राजत इति सत्यराजः। एतैः सङ्गृहीत्रादय आह्वातव्याः स्युः। रथस्योपरि अश्वप्रग्रहधारी सङ्गृहीता, यद्वा सम्पादितं राजधनं भाण्डागारे सम्यक् सङ्गृ-ह्णातीति सङ्गृहीता। ग्रामेषु राजभागकरं दुग्धे स्वीकरोतीति भागदुघः। क्षत्ता सारथिः द्वारपालको वा॥